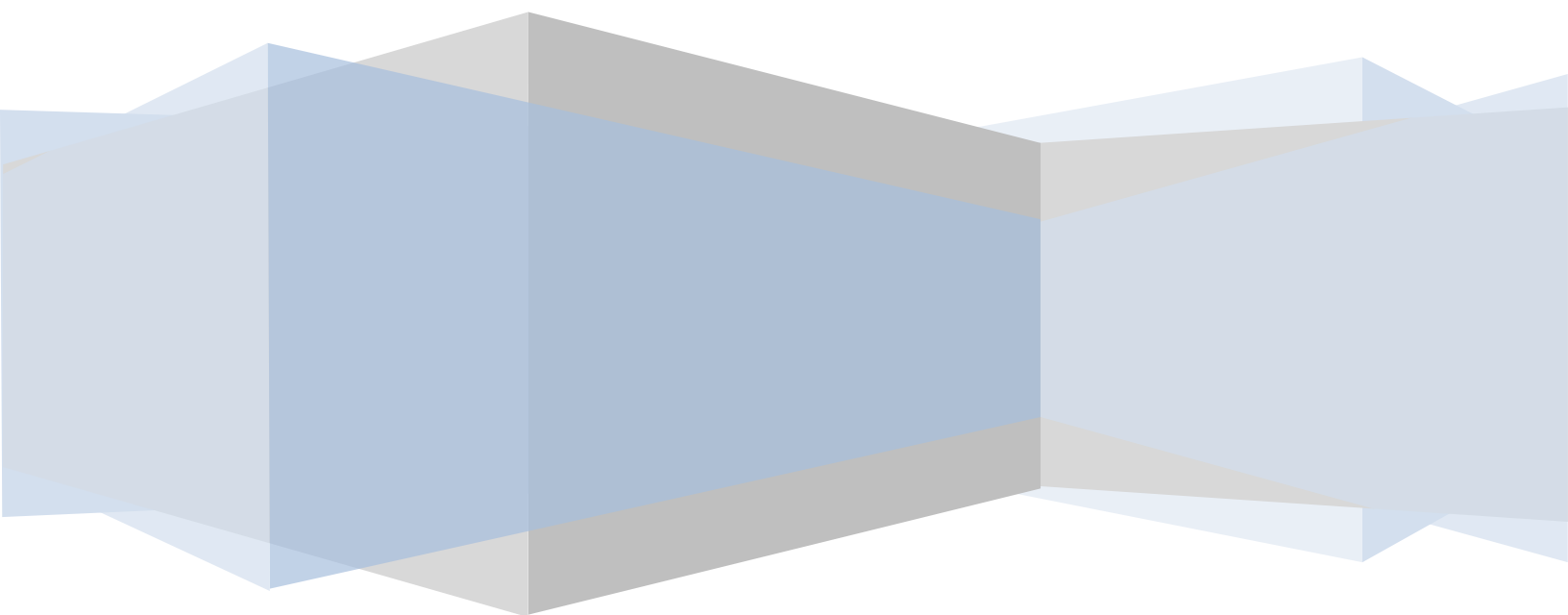

Akumulacija Gazivode - Zubin Potok

Informacija o objektima i kapacitetima projekta

Opština Zubin Potok

Географски положај општине.

Општина Зубин Поток налази се у северозападном делу Косова и Метохије у подручју познатом као Стари или Ибарски Колашин. Обухвата 333,5 км² и спада у ред већих општина са најмањом густином насељености (око 45 становника по м²). Општину чине 63 села и насеља од којих је највеће Зубин Поток које представља административни, културни и економски центар. Поред Зубиног Потока, остала већа насеља су Вељи Брег, Зупче, Брњак, Бубе, Лучка Река и Чабра.

По геоморфолошком изгледу, рељеф општине чине планине Мокра Гора и Рогозна које раздваја ток реке Ибар и акумулација Газиводе. На територији општине, горњи ток реке Ибар карактерише акумулационо језеро „Газиводе“ капацитета 380 милиона м³, док низводно од језера Ибар протиче кроз Радичпољску алувијалну раван и Зубачку долину у којој се завршава територија општине.

Јединствене геоморфолошке карактеристике велике амбијенталне и еколошке вредности су најасније изражене по оси реке Ибар која сече две планине: Мокру Гору и Рогозну. Терен Рогозне је формиран углавном тектонским утицајем и због изражених геолошких активности састав земљишта је богат рудним минералима. Терен Мокре Горе – лепотице Балкана како је Јован Цвијић, такође је формиран тектонским променама али и са наглашеним крашким и глацијалним елементима и формацијама.

Општина Зубин Поток се граничи са следећим општинама: -Косовска Митровица на западу, Звечан на северу, Нови Пазар и Тутин на истоку и општина Исток и Србица на југу.

Језеро Газиводе на територији Аутономне Покрајине Косово и Метохија се у потпуности налази на територији општине Зубин Поток са свим припадајућим објектима.

Иако је у социо-економском смислу општина Зубин Поток претрпела и платила највећу цену, од прихода на енергију и транспорт воде, општина Зубин Поток али и ниједна друга општина са севера Косова и Метохије не убира никакве приходе из овог привредног објекта што представља својеврсан парадокс и кршење најбољих пракси из региона. Као општина која чува и доприноси квалитету и квантитету ресурса општине са севера морају да убирају ренту на ове ресурсе.

Географски положај општине Зубин Поток

Језеро Газиводе

Хидро систем Ибар-Лепенац чијег је део ова акумулација је у време његове изградње презетован као стратешки развоји инфраструктурни пројекат који је имао неколико циљева:

1. Изградња акумулације на горњем току реке Ибар.
2. Изградња хидроелектране и производња енергије.
3. Изградња система транспорта воде за пиће, иригацију и енергетска постројења у Обилићу

Овај пројекат је реализован средствима из кредита обезбеђеног од стране Светске Банке у висини од тадашњих 45 милиона долара а камен темељац је положен 1971 године.

Овај пројекат чине неколико објеката и постројења:

- **Језеро Газиводе**
  - Насипна брана
  - Резервоар запремине до 420 милиона м³
- **Хидроелектрана Газиводе**
  - Доводни вод
  - Постојење генератора, лептирица x2
  - Трафо Станица
  - 110кV далековод до Валча
- **Акумулација Придворица**
  - Испуст у речно корито
  - Испуст у канал Ибар Лепенац
- **Канал Ибар Лепенац**
  - Отворено затворени канал са капацитетом до 20м³/s дужине преко 70км

Пресек Брана Газиводе

Акумулација Газиводе

Акумулација језера Газиводе се налази у горњем току Ибра од улива у насељу Рибариће са насипном браном у Газиводској Клисурси. Укупна дужина бране је 22км са максималном дужином код бране од 107м. Акумулације има оптималну запремину 380 милиона м³ воде али по потреби она се може подићи и до нивоа од 400 милиона м³ уколико се на преливу подигну затварачи али то је дозвољено једино у ванредним ситуацијама превеликог дотока воде.

Језеро прихвата воде из Ибра, Црне и Чечевске Ријеке али и мањих притока Ибра са планина Мокра Гора и Рогозна али преко **90% водене масе долази на водозавату у централној Србији**. Административна линија на акумулацији се налази код села Брњак.

У циљу реализације пројекта исељено је и потопљено неколико села од којих су Резала и Брњак као тадашњи административни центри били најзначајнији за српски народ јер се **стратешки Ибарски Колашин увек везивао уз бошњачко питање и такозвану зелену трансферзалу**. Једно село Чпиље је у потпуности потопљено и заувек избрисано са мапе доке су остала 10 села потопљена у већем и значајнијем делу. Исељено је између 8 до 10 хиљада становника највише у централну Србију (Крагујевац, Краљево, Смедерево...) што је у то време чинило око 40% становништва. Због свега наведеног али и у духу нове политичке снаге албанске народности на Косову и Метохији након усвајања устава из 1974 године, са правом се може закључити да је сврха пројекта била исељавање становника са ових простора јер се у економском и технолошком смислу исплативост овако значајног капиталног улагања није постигла ни након свих ових година.

Анализа површина - Језеро Газиводе има пројекцијску површину око **10,13км²** у општинама Зубин Поток, Тутин и Нови Пазар. Остали објекти и инсталације се процентуално налазе на следећим локацијама:

#	Објект	Локација	Површина - дужина	Процент
1	Језеро Газиводе	Општин Зубин Поток	7,5км ²	74,1%
		Општине Нови Пазар - Тутин	2,61км ²	25,8%
2	Хидроелектрана	Општина Зубин Поток	100%	100%
3	Мала Брана Придворица	Општина Зубин Поток	1км ²	100%
4	Канал Ибар Лепенац	Општина Зубин Поток	10км	16%
		Општине: К. Митровица, Вучитрн, Обилић, Глоговац и Подујево	70км	84%
5	110кВ Далековод	Опшина Зубин Поток	10км	50%
		Општина Звечан	10км	50%

Економска процена урађена неколико деценија раније о вредности обејката и инсталација каже да на територији општине Зубин Поток вредност објеката чини 3/4 укупне капиталне вредности овог система. И поред тога, Зубин Поток никада није убирао никакве приходе ни по ренти на производњу енергије нити за коришћење и транспорт воде.

АНАЛИЗА ПРИПАДАЈУЋИХ ПОВРШИНА

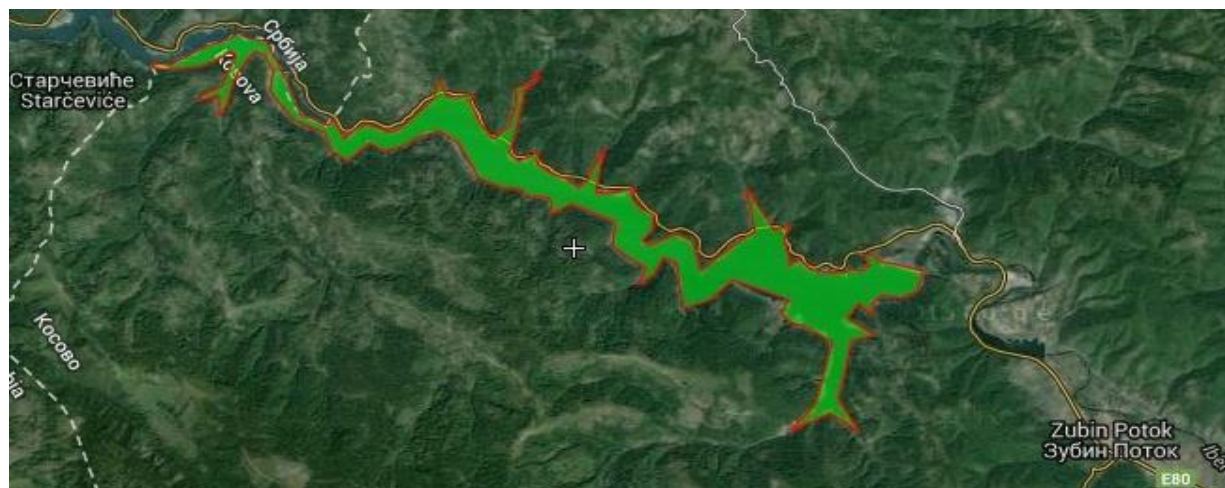
Акмулација Газиводе и административна линија (црвено)

УКУПНО 10,12км²

Припадајући део акумулације општина Тутин и Нови Пазар

УКУПНО 2,61км² или 25,8%

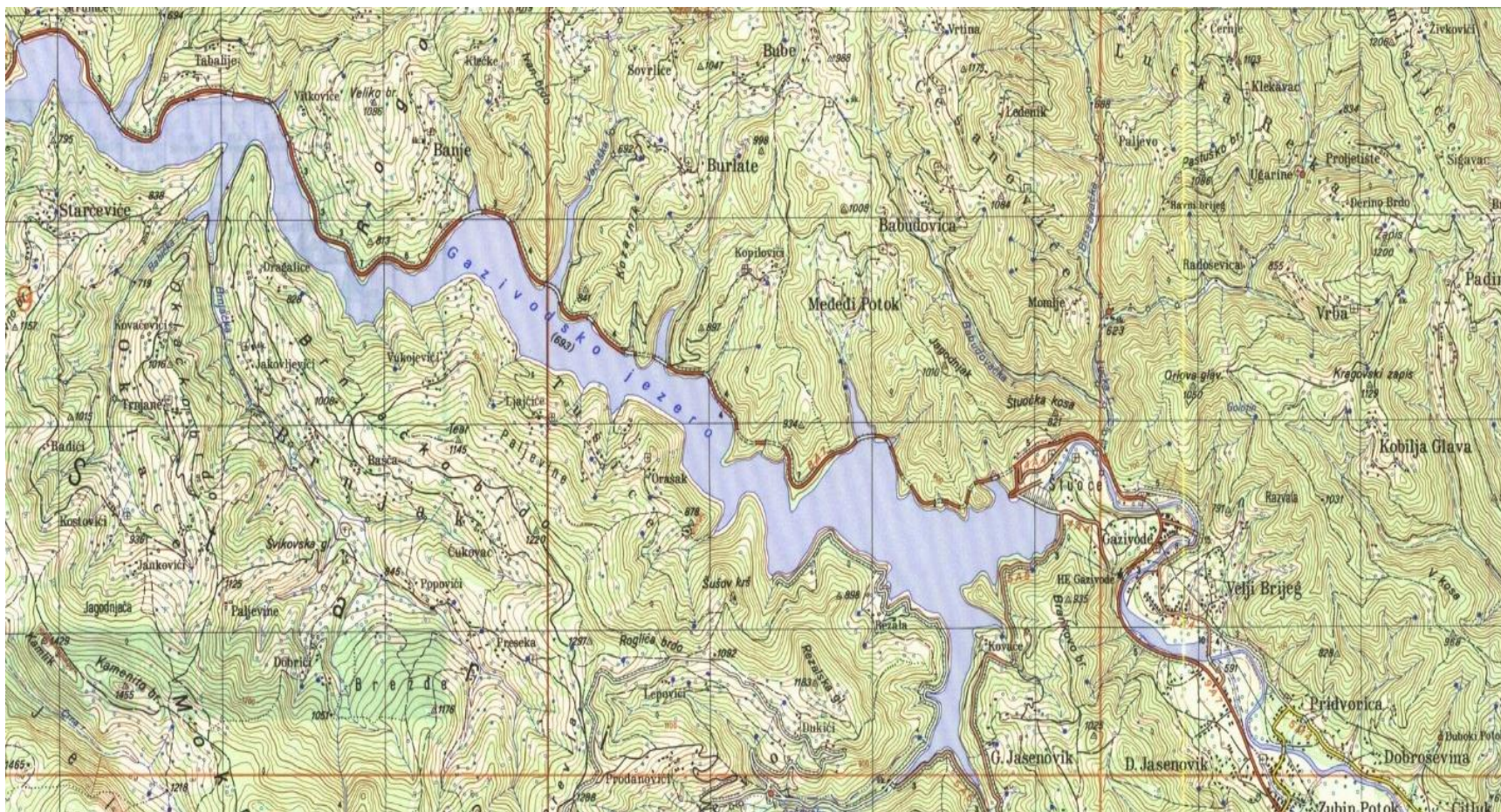
Припадајући део акумулације општини Зубин Поток

УКУПНО 7,5км² или 74,1%

Брана Газиводе ИЛУСТРАЦИЈА - Технички податци

Језеро Газиводе топографска мапа акумулација у делу општине Зубин Поток

Хидроелектрана Газиводе

Хидроелектрана је реализована и пуштена у рад знатно касније од хидросистема акумулације. Налази се у насељу Газиводе у општини Зубин Поток.

Хидроелектрану чине два агрегата (лептирице) произведене у Словенији (ЛИТОСТРОЈ) инсталисане снаге **18MW** свака. Укупна инсталисана снага је **36MW**.

Иако су пројектовани производни капацитети били око **85GWh** годинама уназад електрана планира и реализује планове на **90GWh**. Због ванредно повољних хидролошких услова у 2014-тој електрана је успела да произведе рекордних **105GWh**.

Хидроелектрана је електричним водом 110кВ повезана са трафо станоцем ВАЛАЧ у општини Звечан. Валач ТС станица даље транспортује произведену енергију до Новог Пазара и Обилића.

Мала брана Придворица

Мала брана придворица је регулациона акумулација из које се водена маса која различитим интензитетом долази из билошког испуста и хидроелектране се регулише и испушта у ток реке Ибар али и одваја за канал Ибар Лепенац. У Потпуности се налази у општини Зубин Поток.

Налази се 4 км низводно на граници насеља Вељи Бријег и Придворица по коме носи назив.

Акумулација је површином мања од 1км² и запремина воде је релативна у односу на радни план и хидролошку ситуацију.

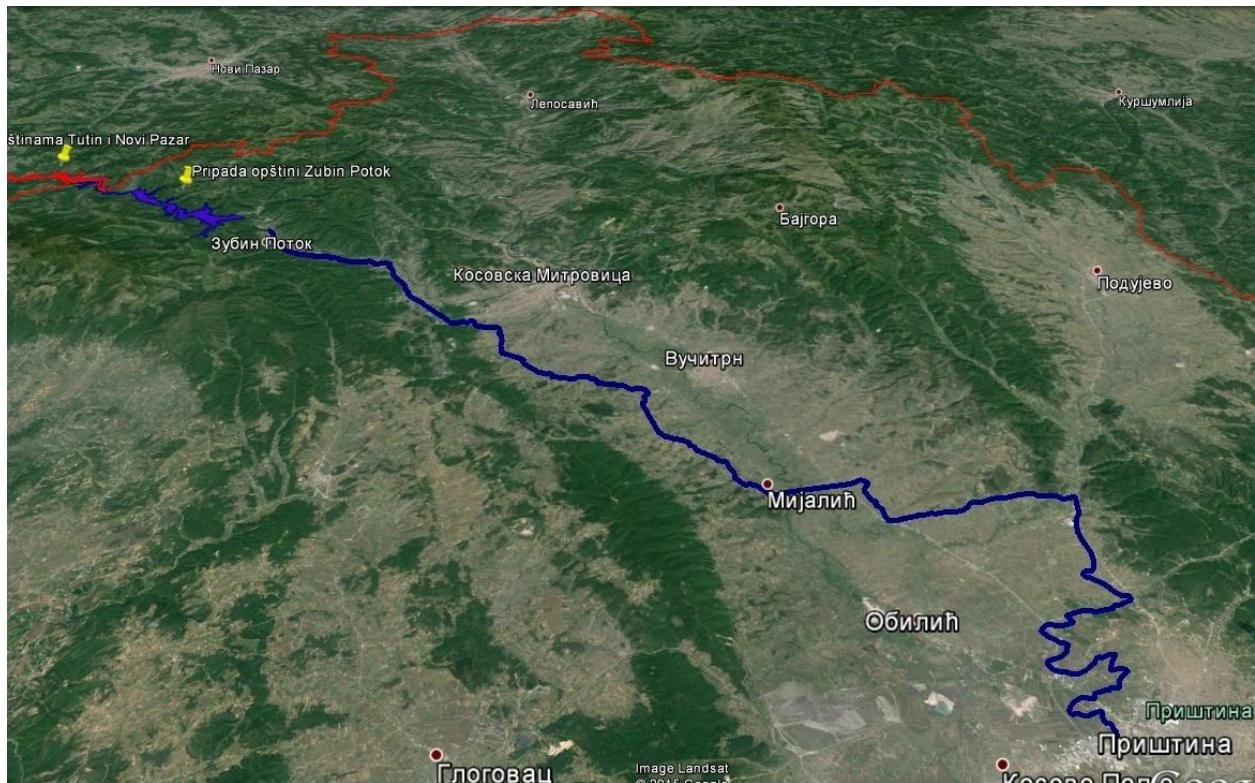
Детаљ изградње акумулације

Канал Ибар-Лепенац

Канал Ибар Лепенац је у овом мегаломанском пројекту био фокусна тачка која је требала да омогуци развој пољопривреде у косовској долини и да снабде индустрију водом неопходном у технолошким поступцима, превасходно за **ФЕРОНИКЛ** у Глоговцу и **ТЕ А и Б** у Обилићу. Пошто је испуст у Газиводу планиран из дубине, вода из Ибра је веома хладна (до 7°C) и као таква у пољопривреди је скоро неупотребљива јер у летњим периодима када је вода у иригацији у појачаној тражњи, температура воде ствара шокове на пољопривредним културама.

Капацитет канала дуж трасе опада али је на затварашници мале бране регулисана у опсегу протока воде од **5** до максималних **20м³/с**. У летњим месецима, просечан проток је око 13м³/с

Траса Хидросистема Ибар. Лепенац никада није изграђен.

Затварачница и испуст за канал Ибар-Лепенац